

Praha – město pro život petice za záchranu stromů a zelených ploch

Podrobný komentář k jednotlivým požadavkům petice

Arnika – Centrum pro podporu občanů

20. října 2008

Více informací: www.stromy.arnika.org

ZACHRAŇME STROMY

CENTRUM PRO
PODPORU OBČANŮ

Význam městské zeleně

Město považujeme za výsostný prostor lidské kreativity a naplňování společenských potřeb. Mnohdy si ovšem neuvědomujeme, jak bezpodmínečně jsou města závislá na vnějších zdrojích: ať už jde o zásobování potravinami ze zemědělských oblastí, dovoz výrobků z průmyslových zón, nebo přísun vody, ropy a energií. Dnešní život ve městech mnohem více určuje bezbřehé využívání zdrojů než koncept udržitelného rozvoje.

Praha patří k urbanistickým a architektonickým klenotům a její centrum je zařazeno na prestižní seznam světových památek UNESCO; nicméně kvalita života v Praze tomu neodpovídá. V mezinárodním srovnání prováděném agenturou Mercer se Praha dlouhodobě pohybuje kolem 70. místa z 215 světových měst. Začíná se říkat, že Praha je sice nejkrásnějším městem světa, ale žít se v něm nedá.

Jedním z podstatných faktorů, které určují, zda se obyvatelům v daném městě dobře žije, je množství a kvalita zeleně a veřejných prostranství. Právě zezeň totiž vyvažuje negativní dopady civilizace – zejména hluk a exhalace způsobované automobilovou dopravou, ale také beton staveb a asfalt chodníků a silnic. Uchování stromů, parků a dalších veřejně přístupných zelených ploch v centrálních částech Prahy je klíčové pro udržitelný rozvoj města i pro zdraví a kvalitní život jeho obyvatel.

Estetický a hygienický význam zeleně si uvědomoval již mezi světovými válkami zakladatel moderního urbanismu Le Corbusier, když ve své knize *Ville radieuse* (Zářící město) popisuje vizi města, v němž bude z každého bytu viditelná obloha a stromy.

Současná krize městské zeleně částečně souvisí s vytlačováním chodců z ulic a veřejných prostranstvím. V zelených pásích i na náměstích, která původně sloužila jako promenády a místo setkávání, se stále více zabydlují automobily. Zezeň, která by měla v ideálním případě tvořit živou páteř města, je mnohdy v zájmu parkovacích míst vytěsňována do zanedbaných, izolovaných parčíků. Celý proces akceleruje díky šokujícímu přístupu některých samospráv, které k zeleným plochám přistupují jako k mrtvému kapitálu a to i přesto, že odborné kapacity varují před neuváženým kácením a jeho negativními důsledky na zdraví obyvatel.

V posledních letech se na téma městské zeleně uskutečňuje řada výzkumů, jejichž cílem je změřit, jak moc jsou stromy významné a jaký je rozsah jejich pozitivního působení v hustě obydleném a zastavěném území. Funkce městské zeleně zahrnují řadu oblastí:

Stromy jsou krásné

Zezeň v městském prostředí takřka odtrženém od přírody umožňuje vnímat přirozené rytmy, zejména střídání ročních období. Zelené plochy a parky jsou místem ke sportování i odpočinku, stromy jsou zdrojem inspirace a estetických požitků.

Stromy filtrují ovzduší

Vegetace působí jako přirozený filtr škodlivých látek v ovzduší. Stromy zachycují především jedovatý přízemní ozón a jemný poléťavý prach, který na sebe váže řadu toxických látek, dále oxidy síry a dusíku, oxid uhelnatý a další látky. Američtí vědci z týmu Davida J. Nowaka ve svém článku publikovaném v roce 2006 vypočetli, že stromy ve městech Spojených států odstraní ročně z ovzduší 711 000 tun škodlivin. Hodnotu těchto služeb vědci vypočetli na 3,8 miliardy dolarů.

Stromy zlepšují kvalitu vzduchu

Stromy zvlhčují vzduch, a zlepšují tím jeho kvalitu z hlediska lidského zdraví (to je důležité zejména pro astmatiky). Zároveň některé dřeviny do svého okolí uvolňují silice (tzv. fytoncidy), které hubí nebezpečné choroboplodné zárodky.

Stromy vyrovnávají teplotní extrémy

V zimě brání stromy vysázené v blízkosti budov jejich vysokým tepelným ztrátám, neboť zmírňují proudění studeného vzduchu. Vegetace je schopna snížit tepelné ztráty o 20 až 50 %. V létě naopak vegetace ochlazuje své okolí lépe a efektivněji než veškerá klimatizační zařízení. Vzrostlý, vodou dobře zásobený strom může během jednoho dne odpařit až 400 litrů vody, a z ovzduší tak odčerpá téměř 280 kWh tepelné energie. Tato energie se uvolní v noci při kondenzaci páry; vznikne rosa. Pod stromy lze proto ve dne proto naměřit až o 3 °C nižší teplotu než v okolí, v noci naopak teplotu o tři stupně vyšší.

Stromy vytvářejí kyslík

Vzrostlý strom vyrobí takové množství kyslíku, že by teoreticky pokrylo potřebu kyslíku k dýchání nejméně deseti lidí.

Stromy pohlcují hluk

Zeleň funguje jako protihluková bariéra. Díky členitému povrchu může na frekventovaných ulicích snižovat hluk na přijatelnější míru. Platí, že čím hustší a širší porost, tím je jeho efekt na tlumení hluku výraznější.

Komentář k jednotlivým požadavkům petice:

1) Zachovali a vytvářeli v novém územním plánu prostor pro zeleň a zelené plochy. Všechny pozemky města nelze rozprodat a zastavět budovami.

Územní plán je nejdůležitějším nástrojem umožňujícím dlouhodobě chránit existující zelené plochy a vytvářet nové, a promyšleným způsobem je začleňovat do struktury města tak, aby zeleň mohla plnit všechny své ekologické, estetické i rekreační funkce. Současná praxe těmto potřebám neodpovídá.

Závažným problémem Prahy jsou časté změny územního plánu. Proces je vždy podobný: investor koupí volný pozemek s funkcí zeleně nebo ostatní plochy a prosadí jeho přeměnu ve stavební parcelu. Pak už je zástavbě pozemku a tím zániku zelené plochy prakticky nemožné zabránit, přičemž úbytek zeleně není nijak kompenzován. Přesně k tomu došlo např. na Balabence, kde na místě parku vznikla kancelářská budova Skanska. V ochranném pásmu přírodního parku Košíře-Motol takto vyrostlo několik obytných souborů – prvním z nich bylo Bydlení Cibulka Metrostavu, při jehož výstavbě bylo navíc nelegálně vykáceno více než 200 stromů. Ve Vokovicích byla schválena změna územního plánu, která umožní zástavbu zelených ploch bývalého Strnadova zahradnictví a zničí zřejmě Dejvický potok. Podobných příkladů je možné najít desítky.

Existující trend může ještě zhoršit nový územní plán. Podle dostupných informací chce magistrát rozsáhlé plochy zemědělské půdy a „ostatních“ pozemků přeměnit v území určená k zástavbě. Tím jsou ohroženy i některé zelené plochy – zástavba se plánuje například na stolové hoře Vidouli, v lokalitě Dívčí Hrad, na Kavčích Horách i jinde. Masivní výstavba by navíc znamenala značný nárůst dopravy, na který Praha není připravena, a který by vedl k dalšímu zhoršení kvality ovzduší.

Zelené plochy do určité míry kompenzují znečištění ovzduší a zmírňují jeho účinky na lidské zdraví. Největší zdroj znečištění ovzduší dnes představuje automobilová doprava. Sledují se jemné prachové částice PM₁₀ (velikost 10 mikrometrů), oxid siřičitý, oxidy dusíku, oxid uhelnatý a uhlovodíky, těkavé organické látky a benzen. Nejnebezpečnější pro lidské zdraví je jemný polévatý prach, který na sebe váže řadu toxických látek. Ačkoliv doprava je zdrojem také prachových částic PM_{2,5}, jejich koncentrace se v Praze neměří. Platí přitom, že čím menší prachová částice je, tím je nebezpečnější. Částice menší než 2,5 mikrometru pronikají plicemi přímo do krevního oběhu člověka. Část prachových částic produkuje automobil přímo spalováním paliva, část je tzv. sekundární prašnost, tedy prach zviřený průjezdem auta. V případě oxidů

dusíku a prachových částic PM_{10} jsou největšími znečišťovateli těžké nákladní automobily. U ostatních ukazatelů produkují největší část znečištění auta osobní.

Sledování ve 21 městech Evropy našlo vliv prachových částic PM_{10} na zdraví obyvatel ve městech s vyšší teplotou. Prokázalo se, že při současné vysoké letní teplotě, velké hustotě zástavby a vysoké intenzitě automobilové dopravy stoupá úmrtnost. V Portugalsku došlo za extrémní kombinace nepříznivých podmínek k nárůstu úmrtí o 49,8 %, v České republice o více než 10 %, v Paříži dokonce o 142 %. Světová zdravotnická organizace (WHO) proto doporučuje takový přístup k územnímu plánování, který umožní vytváření „chladných míst“, tedy oblastí se zelení.

Studie prováděné v USA spojily meteorologická data a údaje o znečištění ovzduší. Vytvořený počítačový model demonstruje, jak velké množství znečišťujících látek z ovzduší amerických měst dokáží zachycovat stromy. Sledoval se přízemní ozon, částice $PM_{2,5}$ a PM_{10} , oxid uhličitý, oxid uhelnatý a oxid dusičitý. Zjistilo se, že za jeden rok stromy zachytily 711 tisíc tun těchto škodlivých látek, a hodnota jejich služeb tak dosáhla 3,8 miliardy dolarů.

Další studie prováděná ve Velké Británii prokázala, že vysazování stromů v urbanizovaných oblastech může snížit znečištění ovzduší měst jemným poléťavým prachem až o čtvrtinu. Pokud by se například v kraji West Midlands rozšířily oblasti osázené stromy ze současných 3,7 % na 16,5 % rozlohy kraje, koncentrace částic PM_{10} by poklesly o 19 %. Rozšíření zelených oblastí až na teoretické maximum 54 % (dosažené pouze vysazováním stromů na existujících zelených plochách) by mohlo vyústit v 26 % pokles koncentrací PM_{10} . To by znamenalo, že v ovzduší by bylo každý rok o 200 tun jemného poléťavého prachu méně.

Studie odhaduje, že v Glasgowě polapí stromy z ovzduší každý rok 4,99 tuny částic PM_{10} . Ve West Midlands dnes stromy pohlcují 7 % jemného poléťavého prachu pocházejícího z lidské činnosti, což ročně představuje 39,63 tun částic PM_{10} odstraněných z ovzduší. Kdybychom osadili čtvrtinu volných ploch v našich městech stromy, průměrné koncentrace nebezpečného jemného prachu by poklesly o 2 až 10 %.

Výzkumný tým MUDr. Radima Šráma z Ústavu experimentální medicíny se zabýval vlivem znečištěného ovzduší na zdraví obyvatel. Sledoval k tomuto účelu policisty v ulicích Prahy a také řidiče autobusů hromadné dopravy. Navíc se prováděly analýzy zdravotního stavu dětí. Výzkum se zaměřoval na jemný poléťavý prach PM_{10} a $PM_{2,5}$ a benzo(a)pyren a došel k závěru, že úroveň znečištění ovzduší má přímou souvislost s nárůstem nemocností dětí, zejména pokud jde o poruchy imunitního systému a nemoci dýchacího ústrojí. U dospělých může oxidační poškození způsobené škodlivými látkami v ovzduší vyvolat nádorová onemocnění, arterosklerózu a diabetes, urychluje také proces stárnutí. Závěrem doporučují výzkumníci zvyšovat kapacitu zelených ploch, neboť ty mají schopnost zachycovat jemné prachové částice a mají i význam pro rekreaci lidí. Měly by se proto vytvářet nové parky a ve zvýšené míře vysazovat stromy.

Na začátku října 2008 se k věci vyjádřila také Komise životního prostředí Akademie věd ČR.

„Funkce zeleně pro zdravotní stav populace, především dětí, a kvalitu prostředí je v městských aglomeracích velmi významná. Představa o využití každé volné plochy k bytové a další výstavbě je zásadně chybná a nepřijatelná,“ píše se v prohlášení. Plný text je dostupný na adrese:

<http://press.avcr.cz/aktuality.php?id=318>

Zdroje informací:

- Ročenky životního prostředí v Praze: [http://envis.praha-mesto.cz/\(5qjnxh3vcda22x45p40afd55\)/default.aspx?ido=5632&sh=603971803](http://envis.praha-mesto.cz/(5qjnxh3vcda22x45p40afd55)/default.aspx?ido=5632&sh=603971803)
- Atlas životního prostředí v Praze: <http://www.premis.cz/atlaszp/>
- Informační systém o životním prostředí v Praze: <http://envis4.praha.eu/>
- MUDr. Eva Rychlíková, ČIŽP Praha, 2008, prezentace pro Komisi životního prostředí AV ČR. Zdroje uvedené v prezentaci: McPherson et al. 1994, Nowak a kolegové.
- Studie A. G. McDonald a kolegů (2007) Kvantifikace účinků výsadby stromů ve městech na koncentrace a depozici částic PM_{10} ve dvou aglomeracích Velké Británie. Podrobnosti jsou dostupné zde: <http://www.cepo.arnika.org/novinky.shtml?x=2078753>

2) Zabezpečili informování občanů o plánovaném kácení na internetu a přímo v daném v místě. Občané mají právo vědět o zásazích do životního prostředí.

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., v platném znění, konkrétně jeho § 70, dává občanům za splnění určitých podmínek možnost vstupovat do správních řízení, v nichž se rozhoduje o kácení stromů. Občané musí založit sdružení podle zákona o sdružování občanů, jehož hlavním cílem musí být ochrana přírody a krajiny. Sdružení, registrované Ministerstvem vnitra ČR, pak může na správních úřadech požadovat o informování o zahajovaných řízeních a stát se jejich účastníkem.

Popsaná praxe je v případě zásahů do zeleně nedostatečná, a to zejména z toho důvodu, že **o zahajovaných řízeních se nijak nedozvědí neregistrovaní občané**, kterých je ovšem většina. Navíc je nelogické požadovat po lidech, které zajímá např. pouze konkrétní stromořadí v jedné ulici, aby kvůli možnosti uplatnit své připomínky k plánovanému kácení stromů zakládali občanská sdružení.

V praxi dochází velmi často k případům, kdy se občané o vydání povolení ke kácení dřevin dozvědí až v momentě, kdy do konkrétního místa dorazí sadovnická firma provádějící samotný zásah. V té době již je povolení zpravidla dávno vydáno a v právní moci. Občané se pak obracují se stížnostmi na Českou inspekci životního prostředí, která musí řešit problém na poslední chvíli. To vyvolává zpětné přezkoumávání vydaných povolení, nevůli občanů a velkou administrativní zátěž Inspekce.

Obyvatelé Prahy vnímají úbytky zelených ploch a kácení stromů velmi emotivně, neboť městská zeleň je pro velkou část Pražanů jedinou příležitostí pro každodenní kontakt s přírodou. Proto je **nezbytné umožnit veřejnosti přístup do rozhodování o kácení zeleně nad rámec současné právní úpravy**.

Jako inspiraci je možné vnímat současná ustanovení stavebního zákona. Ten ukládá stavebníkovi **umístit přímo k pozemku, kde je zamýšlena výstavba, informační tabuli**. Tabule musí obsahovat údaje o plánované stavbě včetně jejího vizuálního ztvárnění a údajů o stavebníkovi. Sousedé dotčeného pozemku i uživatelé okolního veřejného prostoru se tak dozvědí o návrhu a mohou následně na příslušném úřadě uplatnit své připomínky.

Obdobně by bylo možné postupovat i v případech zamýšleného kácení dřevin. Dokazují to zkušenosti mnoha nevládních organizací, které v kontroverzních případech samy informují občany o plánovaném kácení stromů **vyvěšením plakátů přímo na stromy, případně na vchody okolních domů** apod. Tyto akce bývají z hlediska vyvolání zájmu obyvatel o plánovaný zásah velmi účinné a vedou k zapojení podstatné části místní veřejnosti do diskuse či přímo do rozhodovacího procesu (prostřednictvím místních občanských sdružení). Tuto možnost uplatnila například neformální koalice občanských sdružení v Ostravě-Porubě nebo podobná koalice organizací sledujících dostavbu pražské Pankrácké pláň.

Vyvěšení informačního plakátu či letáku by se mohlo stát dobrou praxí a mohli by k němu přistupovat samotné správní orgány – odbory životního prostředí jednotlivých městských částí. Finanční ani organizační zátěž by zřejmě nebyla významná. Předpokládáme, že tato forma oznamování nad rámec zákona by se týkala pouze kácení zeleně na veřejně přístupných pozemcích (převážně stromořadí a parky).

Vedle informování místní veřejnosti je vhodné **zveřejňovat informace o plánovaných zásazích do zeleně také prostřednictvím webových stránek** úřadů. Také zde můžeme poukázat na úspěšné projekty nevládních organizací, které v některých krajích shromažďují informace o zahajovaných správních řízeních a uveřejňují je na svých stránkách. Plánované záměry tak může komfortním způsobem sledovat každý zájemce.

Vzhledem k tomu, že magistrát i všechny úřady městských částí dnes provozují obsáhlé webové portály, bylo by nepochybně možné do nich zařadit agendu zásahů do zeleně snadno a s minimálními náklady. Důležité při zavádění tohoto systému je, aby všechny akce byly dostatečně srozumitelné a jasně označeny (pojmenovány), a tento název měl pro laickou veřejnost dostatečnou informativní hodnotu. (Pokud jsou například záměry označeny pouze technickým názvoslovím a parcelními čísly, běžný občan nemá šanci pochopit podstatu dané akce.)

Příklady webových stránek nevládních organizací zaměřených na informování o zásazích do zeleně jsou zde:

- Královéhradecko: Spolek přátel koz: <http://priroda.bloguje.cz/tema-1-kaceni-stromu.php>
- Brno: Ekologický institut Veronica: <http://www.veronica.cz/?id=64>

3) Zpracovali inventarizaci zeleně, která se provedla naposledy v roce 1995. Bude jasno v tom, co se stalo se zelení za posledních deset let.

Inventarizace pražské zeleně byla naposledy provedena a publikována v roce 1995 (tehdejší a dnes již zrušený Institut městské informatiky). Materiál obsahuje údaje o množství zeleně za jednotlivá katastrální území. Zeleně pak rozděluje do několika kategorií, takže umožňuje sledovat nejen vývoj čísel, ale také kvalitativní ukazatele. Inventarizace rozděluje zeleně také na bylinné, keřové a stromové patro, uvádí údaje o stavu sledované zeleně, její přístupnosti pro veřejnost apod.

V dalších letech se provedená inventarizace neaktualizovala s poukazem na značnou věcnou i finanční náročnost zpracování dat. Přestože lze chápat, že každoroční aktualizace by zřejmě byla neúměrně náročná, **bylo by vhodné materiál aktualizovat např. v pětiletých cyklech**, aby bylo možné sledovat skutečný vývoj městské zeleně v jejím rozsahu i kvalitě.

V současné době dává přehled o pražské zeleni pouze ročenka o životním prostředí, která je ovšem daleko méně podrobná. Vychází z údajů katastru nemovitostí, což může být značně nepřesné – faktický stav pozemků a jejich označení v katastru se může lišit.

Ze statistiky vyplývá, že v Praze dlouhodobě ubývá zemědělské půdy a na její úkor se zvyšuje podíl zastavěného území. Rozloha lesů je prakticky na stejné úrovni jako v roce 1990. Ročenka ovšem nezohledňuje řadu ploch s méně významnou zelení, kterých rovněž ubývá. Z celkové rozlohy Prahy tvoří 36 % (17,9 tisíc hektarů), tedy více než třetinu, tzv. ostatní plochy. Toto číslo zahrnuje jak staveniště, parkoviště, komunikace a brownfieldy, tak právě i řadu ploch s nevidovanou zelení. Její úbytky pak nejsou sledovány.

Dalším problémem pražského systému je fakt, že magistrát nemá přehled o veškeré zeleni. Významná část zeleně je totiž v majetku městských částí, případně má soukromého vlastníka. Tyto plochy se pak v magistrátní ročence vůbec neobjeví.

4) Neschvalovali plošné mýcení. S kácením lze souhlasit pouze u nemocných stromů. Vždy by měl být zpracován nezávislý posudek a vyčíslena ekologická újma.

Současná praxe povolování kácení stromů vychází ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, a z prováděcí vyhlášky k tomuto zákonu č. 395/1992 Sb. Podle zákona je nutné u stromů s obvodem kmene nad 80 cm (ve výšce 130 cm) nebo keřových porostů o rozloze nad 40 m² žádat orgán ochrany přírody (odbory životního prostředí úřadů městských částí) o vydání povolení ke kácení.

K návrhům na plošné mýcení zeleně v Praze dochází v zásadě ze čtyř důvodů: kvůli tzv. obnově porostů (pěstební důvody), kvůli špatnému zdravotnímu stavu stromů, na základě tzv. zvláštního oprávnění nebo v případě kolize s plánovanou stavbou.

Pěstební důvody

Ustanovení zákona je problematické v tom, že uvádí pěstební důvody jako jednu ze situací, kdy je možné kácet bez povolení. Zákon v takovém případě vyžaduje pouze oznámení. Tato možnost bývá někdy zneužívána ke kácení např. celých stromořadí.

Příslušný odbor životního prostředí by měl po obdržení oznámení o kácení velkého počtu dřevin z pěstebních důvodů vždy vyžadovat dostatečné podklady, a pokud možno také nezávislý odborný posudek. O kácení velkého množství stromů by se mělo vždy rozhodovat ve správním řízení, neboť pěstební důvody jsou v takových případech více než sporné. Plošné kácení z pěstebních důvodů (ať jde o tzv. „obnovu porostů“, nebo slovy zákona o „výchovnou probírku porostů“) není v městských podmínkách zdůvodnitelné. Ve městě jde z hlediska kvality životního prostředí, estetických hodnot i lidského zdraví doslova o každý strom a není proto možné čekat desítky let na to, až bude plošně obnovená zeleň znovu plně funkční. K obnově zeleně je nutno přistupovat individuálně – kácet je možné pouze výběrově nemocné stromy. O výchovné probírce městských porostů také nelze hovořit – jejich výsadba se provádí bez nutnosti budoucí prořezávky dřevin.

Špatný zdravotní stav

Zákon říká, že vlastník je povinen se o dřeviny starat a zajistit jejich dobrý stav a provozní bezpečnost. Pokud tomu tak není a vlastník žádá o kácení kvůli špatnému stavu, pak sám sebe usvědčuje z poškození dřevin zanedbáním péče. Správní orgán by pak neměl posuzovat jen podanou žádost, ale také skutečný stav stromů a míru jejich poškození vlivem špatné nebo žádné péče. Za porušení zákonné povinnosti hrozí vlastníkově sankce. S přihlédnutím k tomu, že finanční sankce zpravidla nemají na řešení konkrétního problému pozitivní dopad, mohou úřady ukládat sankce ve formě nápravných opatření směřujících ke stabilizaci a ošetření zanedbaných dřevin. Ke kácení dřevin není v případě, že jsou pravidelně a kvalitně udržovány a ošetřovány, v mnoha případech nutné vůbec přistupovat.

Zvláštní oprávnění

Na základě oznámení mohou kácet také správci komunikací, správci železničních tratí, správci vodních toků a rozvodných soustav (zejména Pražská energetika jako správce vedení vysokého napětí). Tohoto oprávnění v praxi někteří správci zneužívají. Navíc při tomto režimu kácení není možno ukládat náhradní výsadbu.

Arnika podporuje novelu zákona o ochraně přírody (předloženou do Poslanecké sněmovny Parlamentu vládou v říjnu 2008 jako tisk č. 632), která navrhuje zrušit kácení na oznámení v případech silničních stromořadí a dřevin podél železničních tratí. Pokud by tato vládní novela byla schválena, musely by i v Praze správci pozemků podél tratí a silnic žádat o povolení ke kácení v řádném povolovacím řízení na úřadech městských částí. Těmito správci jsou státní organizace Správa železniční dopravní cesty, v případě silnic mimo zastavěné a zastavitelné území Prahy pak Ředitelství silnic a dálnic.

V zastavěném území nejsou dřeviny podél silnic součástí silničních pozemků (tzv. průjezdní úseky silnic) a jejich vlastníci hl. m. Praha je ani dnes nemůže kácet na základě zvláštního oprávnění na pouhé oznámení. Pokud k tomu dochází, je to především chyba subjektu, který o ně z většiny pečuje. Tím je Technická správa komunikací hlavního města Prahy (TSK). Péče o dřeviny podél těchto silnic by měla být komplexně převedena na jednotlivé městské části, což by mělo zajistit lepší péči a méně případů bezdůvodného kácení.

V ostatních případech kácení, kdy držitel zvláštního oprávnění (např. podnik Povodí Vltavy, a. s.) oznámí plošné kácení dřevin velkého rozsahu, měl by úřad městské části věnovat konkrétnímu případu zvýšenou pozornost, vyžádat si podrobné doklady a pokud možno také nezávislý znalecký posudek. Odbory životního prostředí obvykle ignorují, že oznámení o zamýšleném kácení dřevin má mít stejné náležitosti jako žádost o povolení ke kácení. Tyto chyby zjistila v praxi i Česká inspekce životního prostředí. Z tohoto důvodu navrhuje vláda v novele zákona o ochraně přírody přenést kompetenci k přijímání oznámení o kácení dřevin z obecních úřadů obcí I. stupně na úřady obcí III. stupně (s rozšířenou působností). V Praze by po schválení novely přijímal oznámení magistrát, který by jen ve sporných případech kácení na základě oprávnění podle zvláštního předpisu a v případě údajných pěstebních důvodů rozhodl buď o úplném pozastavení, nebo o omezení plošného kácení dřevin. Zároveň je nutné zajistit, aby tato případná pravomoc byla ve Statutu hl. m. Prahy v budoucnu zachována pro magistrát a nebyla převáděna na úřady městských částí, tak aby smysl vládní novely zůstal zachován.

Kolize s plánovanou stavbou

V případě kolize s plánovanou stavbou by měl příslušný odbor životního prostředí zvážit význam zeleně navržené k odstranění a fázi, v jaké se nachází projednávání příslušné stavby podle stavebního zákona. Nejvyšší správní soud dal nedávno ve svém rozsudku týkajícím se parku ve Skutči, na jehož místě zamýšlel investor stavbu supermarketu, jasně najevo, že je třeba poměřovat zájem vlastníka na kácení stromů a veřejný zájem na ochraně dřevin. Až pokud převáží zájem na stavbě (což může být nejdříve ve fázi, kdy je vydáno pravomocné územní rozhodnutí), a kdy už lze považovat důvod kácení slovy zákona za „závažný“, lze toto kácení povolit. K vlastnímu kácení by pak v žádném případě nemělo dojít dříve, než nabude právní moci stavební povolení, což lze zajistit takto formulovanou odkládací podmínkou rozhodnutí o povolení kácení. Takový postup již dnes mnohé orgány ochrany přírody běžně využívají.

Když už má dojít ke kácení z důvodu výstavby, je nezbytné stanovit náhradní výsadbu, která plně nahradí úbytek zeleně. Za adekvátní náhradní výsadbu není možné považovat např. zelenou střechu na obchodním centru, nebo výsadbu zeleně ve zcela jiné lokalitě, než kde dochází k úbytku zeleně. (Dále se k náhradním výsadbám vyjadřujeme v následujícím bodu.)

Při každém rozhodování o žádosti o plošné kácení dřevin z důvodu plánované výstavby by si měl správní orgán opatřit nezávislý znalecký posudek, nejlépe vypracovaný Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR.

Zdroje informací:

- Zpráva o kontrolní činnosti České inspekce životního prostředí za rok 2007:
[http://www.cizp.cz/i15jof45dy0of4jo02n32l55\)/zdroj.aspx?typ=4&Id=2023&sh=2033859198](http://www.cizp.cz/i15jof45dy0of4jo02n32l55)/zdroj.aspx?typ=4&Id=2023&sh=2033859198)
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu týkající se parku ve Skutči: ze dne 21. 8. 2008, č. j. 4 As 20/2008 - 84,
www.nssoud.cz

5) Nařizovali důsledně náhradní výsadbu za vykácené dřeviny, i péči o nové stromy a keře. Výsadba musí kompenzovat újmu na životním prostředí obyvatel dané lokality.

Ukládání náhradní výsadby dnes probíhá poměrně chaoticky (existují velké rozdíly v praxi jednotlivých městských částí), neexistuje jednotná metodika. Proces trpí několika základními problémy:

Ukládání náhradní výsadby

Zákon o ochraně přírody uvádí náhradní výsadbu jako „možnost“, nikoliv jako „povinnost“. Do značné míry tak záleží na uvážení odboru životního prostředí, zda vůbec náhradní výsadbu stanoví. V případech, kdy se dřeviny kácí kvůli výstavbě, by měla být povinnost náhradní výsadby ukládána automaticky. Také ve velké většině ostatních případů je to žádoucí a vhodné, a pokud úřad městské části výsadbu nenařídí, musí pečlivě zdůvodnit, jaké důvody ho k tomu vedly.

Náhradní výsadby bývají někdy opomíjeny také v případech, kdy je žadatelem o povolení kácení městská část.

Rozsah náhradní výsadby

Nejběžnějším způsobem vyčíslení rozsahu náhradní výsadby bývá metoda „kus za kus“. Ta je však s ohledem na podstatně nižší schopnost mladých stromů poskytovat ekologické funkce ve srovnání se vzrostlými stromy poměrně nevhodná. Než nově vysazený strom nahradí rozsahem poskytovaných funkcí původní dřeviny, trvá to desítky let. Proto je lepší aplikace jiné metody stanovení rozsahu náhradní výsadby. Nejlepší existující metodika „Ohodnocování dřevin rostoucích mimo les“ zpracovala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (metodika byla v roce 2005 novelizována Českým svazem ochránců přírody, program byl aktualizován k roku 2006).

Tato metodika oceňování dřevin a vyčíslení ekologické újmy v případě kácení je základem pro stanovení rozsahu náhradních výsadeb. Cena výsadbového materiálu by měla vycházet z hodnoty určené metodikou. Tuto cenu je možné krátit o společensky únosné procento.

Na dalším vylepšení této metodiky za účelem spravedlivějšího stanovení náhradních výsadeb pracuje v současné době Ministerstvo životního prostředí (má být představena v únoru 2009). Je založena na přepočtu objemu koruny káceného stromu na objem korun stromů v náhradní výsadbě. Žadatel o kácení by měl napříště utratit za sazenice náhradní výsadby tolik peněz, aby se objem korun stromů po pěti letech od výsadby přibližně rovnal objemu korun stromů původních. Zároveň bude žadatel oprávněn si od stanovené ceny odečíst nezbytné náklady spojené s nařízenou následnou péčí.

Umístění výsadby

Hodnota dřevin rostoucích mimo les spočívá především v zajištění místních ekologických (přírodních a krajinných, kulturních) funkcí. Ekologická újma, která vzniká jejich pokácením, je tedy újmou na životním prostředí především obyvatel dané lokality. Náhradní výsadba proto musí být realizována v bezprostředním okolí místa postiženého kácením. Pokud se náhradní výsadba uskuteční ve zcela jiné části města, nemůže kompenzovat ekologické újmu vzniklou kácením.

Následná péče

Aby se strom ve městě vůbec dožil dospělého věku, je třeba zajistit jeho dostatečnou následnou pěstební péči. Ze zákona o ochraně přírody je možno nařídit následnou péči maximálně na dobu pěti let, přičemž pečovat o dřeviny musí jejich majitel. Přestože prvních pět let je pro vysazený strom nejkritičtějších, nezajišťuje to – především na exponovaných městských stanovištích – zdárné dosažení dospělého věku dřeviny. Odbory životního prostředí často neužívají ani možnosti nařídit pětiletou péči, natož aby tato svá rozhodnutí dostatečným způsobem odůvodnily.

Městské části by měly vyvinout systém kontroly náhradních výsadeb a následné péče (zapěstování stromů, výchovný řez, dostatečná zálivka, včasné odstranění podpěr, ochrana kmenů, doplňování mulče, ochrana kořenů proti parkujícím automobilům apod.), což dnes prakticky nikde nedělají. Řešením by bylo zavést plány pravidelných kontrol náhradní výsadby a následné péče a vyvozovat z nich konkrétní důsledky pro vlastníky a správce dřevin. V případě porušování povinností daných ve správním rozhodnutí mají odbory životního prostředí pravomoc vyměřovat finanční sankce.

Zdroje informací:

- Metodika Agentury ochrany přírody a krajiny pro oceňování dřevin:
<http://www.aow.cz/cs/support/myPrice/>

Arnika – Centrum pro podporu občanů
Chlumova 17, 130 00 Praha 3
Telefon a fax: 222 781 471, e-mail: cepo@arnika.org
www.cepo.arnika.org

Tento materiál vzniknul v rámci projektu podpořeného grantem Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti a grantem Ministerstva životního prostředí ČR. Dárci neodpovídají za obsah tiskovin.

Ministerstvo životního prostředí
České republiky